

ՎԵՐԱԳԱՅԸ ՀԱՎԱՏԻՍ

1863 ՅՈՒՆԻՍ 18

ԲԵՆԶԵԼՆՊԷ

ՆՈՒՄԵՐՈ 8

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ՏԱԽԻԼԻՅԷ

Ֆրանսիոյ թագաւոր Սեյմուէլ օրուան
Լոնտոն զազեթաւ , կէջէնտէ Լէհէլէրին
մէմլէթէթէյնէ հիւճմ էթտիթէրինի եազար-
ըն սըբատա , «պու եիւրիւյիւ Սատրգ փաշա
խաթիստէ պիր Գեօրգիէն մարիթէթիյլէ իճրա
օլմուշ տուր» տէտիյինտէն , պու տէֆա փաշայը
միւշարէլէյճ Գաւրէ Գ' Օրէնտէ պիր մէթուպ
եազար , իշ պու Գեօրգիէն լուղէթիինէ բրօթէթի
իտիւպ , քէնտիսի տախի սալթանաթը սէնիւ-
նին օրտուսունտա պիր զապիթ պուլունտու-
ղունտան , պէօյլէ իլէրէ գարըլամայաճաղըն
պէյան իթմիշտիր :

— Լոյսլէթիւրտէ հէլը զրաթըն սուհու-
լէթի իշիւն պանգալար իճտա օրունմասը
հազարնտա իրաւէյի շահանէ սուտուր պույ-
րուլմուշ օլտուղի Գաւրէ Գ' Օրէնտէ միւն-
տէրիճ տիր :

— Թահարիւրաթը էճնէպիյէ օտասը խիւլա-
ֆաւընտան օլուպ , մուգատտէմա Սատրիտ
սէֆարէթը սէնիյէսինտէ սըր քեաթիպլիյի
խըամէթիւնտէ պուլունտան Կաուլմ Տիւհանի
էֆէնտի , պու տէֆա Սալթա պաշ շէհպէն-
տէրլիյինէ նասպ ու թալին գըլընմըլ տըր :

— Օլթըր հազըթըր Հահանէնին հազըն-
տա Սինուպ ճանիպինտէ իթըրիֆ իտիւպ , օ-
րատա պուլունտան թէրսանէի ամիրէլէրինի
սէյր ու թամաշա պույրաւաճալարը իշտիւ-
միշ տիր :

— Պիր վազթտան պէրու մէզունէն Լոյսա-
փա ճանիպինտէ պուլունտան , Տար էլ Գիւ-
նին միւտէրիսի սաատէթու Տէրվիշ փաշա
հազըթէլէրի պու տէֆա Քէօթէնճէ թա-
րիգի իլէ տէր սաատէթէ մուվասէլէթ իթ-
միշ տիր :

— Սուարիֆի ումուլիյէ վէ նաֆիէ նէզա-
րէթի մէթուպալունտու իզզէթու Րաշէտ

էֆէնտիյէ թէլճիճ պույրուլմուշ տուր :

Օլարպիսանէի ամիրէտէ զարպ օլան սիւ-
քէլէր Լոյսօփատա եափուա 5 զուրուշուպ
իշ 3 զուրուշա չըգաճաղընտան , պու տէ-
ֆա պիր Ֆրանսըլ իլէ գօնթրաթ օլունտալ ,
պունտան պէօյլէ պիւթիւն Օսմանլը սիքքէ-
լէրի ֆարիստէ իլէնէճէք օլտուղու Լէվանի
Հէրալ զազէթասընտա եազըլը տըր :

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ԽԱՐԻՃԻՅԷ

ԲՈՒՍԻՍ . Հիմտիյէ գատար պու տէվէ-
թին աճվալը խարիճիյէի իզզէրինէ զազէ-
թալէր փէք չօգ սէօյլէմիշէր իսէտէ , օնուն
տախիլի հալինտէն պահա իտէնէր փէք ազ
պուլունմուշ տուր :

Միլէլ ու Էճնասը միւլթիլիֆէտէն միւ-
րէթիթէպ օլան տէվէթէրին թէճէլլիսի օ-
լան իխթիլալ վէ իսեան , Բուսիայը տախի
պիր գաշ սէնէտէն պէրու բահաթ գօյմա-
մագտա տըր :

Լոյսօփա գըթասընտա պիւթիւն Լէհի-
թանըն տյազլանմըլ օլտուղու մալիւմտիւր .
Լսիա գըթասընտա տախի Չէրքէսլէր , վէ
սօն կիւնլէրտէ տախի Լէզիլէր վէ Հիւ-
վանլար թուղեան իթմէյէ գալգըլմըլ-
լար տըր . վէ հէփսի պիրլէշիպ էփէյիճէ
Բուսիայը եօրմագտա տըրլար :

Պունլարը պէրթարաֆ իթտիյիմիզ Կաւ-
տէ , նէֆսի Բուսիատա , եանի աւըլ Բուս-
լար տախի իթի ֆըրգայա թագսիմ օլմուշ-
լար տըր :

Պիրինճիսի՝ քի շիմտիքի վիւքէլա թագըմը
տըր , իլէրի շիմտիքի հալինտէ թութուպ ,
պէօյլէճէ պիր չօգ վազթ տահա գուլլանմագ
խթէրլէր : Օ պիր թագըմ , քի մէմալիքին
իլմաւարըլար , եէնի էֆքեմըր սահպլէրի ,
եախօտ պիզիմ անլատըլմըլ թապիր իզզէ
Լոյսաւալլէլարըտըր , հիւքիւմէթին թալը

ու հարստեթիւնէ հիւ պէյենմէյիւ, սույի նա-
զար իլէ պագմադտա, օնլարըն պարպարճա
իշէրինի թահգիր իթմէքտէ օլուպ, իսթէրլէր
քի, Ռուսիա տէվլէթի եալընըղ միլլէթճէ
Ռուս օլանլարտան իպարէթ ծլուպ, սայըր
տէվլէթ ու միլլէթլէր, քի պու կիւնքի կիւն
Ռուսիանըն զէյրի հիւքմիւնտէ ու իտարէսին-
տէ տիրլէր, այրը այրը պիրէր հիւքիւմէթ
օլուսնլար :

Կասըլ քի եօգարտա թարիֆ իթտիք,
Իմքերաթօր, վիւքէլա վէ ասըլգատէկիւն
պու էֆքեարտան օլմայըպ, եալընըղ իլիմ-
տար վէ կէնճ կիւրուհիւնտէ պուլուստու-
ղունտան, Ռուսիա էհալիսի կիպի սօֆու վէ
գապա պիր ճէմլիէթ իշինտէ ալէսսէվիյէ թէէ-
սիրի եօգ տուր :

Ռուսիանըն, Լվովա տէվլէթլէրի իլէ օլան
փօլիթիգասը տախի էյի օլմատըղընաան է-
յէր իշէր կերկիլէշիւ, պիր մուհարէպէ
վուղու պուլաճագ օլուր իսէ Եարգ մուհա-
րէպէսի կիպի օլմայըպ, օլ վագթ իշէրքի
տիւլմէնլէրտէն պաշ ալմատըղընտան, խա-
րիճտէքի տիւլմէնլէրէ գարշը գօմայա հիւ
վագթըր օլմայաճագ ֆաթըր :

Չերքէգիսթանտան կէլէն խապէրլէր ա-
լէսսէվիյէ էնքէշլէրին իլէրու եիւրիւտիւ-
յիւնի պէյան իտէրլէր :

Կէլէն այըն պէշնտէ շէյի Եամիլ հազ-
րէթլէրինին իմէրասընտան Հաճի Մուրթա-
ղա նամ քէս, գարըսը իլէ պիրլիքտէ պաշըն-
տա 1500 Լէգիի օլտուղու հալտէ, Օւգա-
թալ իլէ Մօղանըր արասընտա օլան քէօր-
րիւյիւ հազըպ, թիֆլիս իլէ Կուգա պէյ-
նիւտէ օլան փօսթա ճատտէսինի քէսմիշտիր :
Վէ օրատա պուլուստան պիր գալէյի մուհա-
սէրէ էտիպ, եազընտա եա զալթ իթմիշ վէ
եա տախի զալթ իտէճէք տիր :

Հաճի Մուրթաղանըն օրտուղու կիտէրէք
չօղալմագտա տըր, վէ Կուքա տաղը տախի
օրատան ուղագ օլմատըղընտան, էյէր օն-
լար առիսի կէլիպ պիրլէլէճէք օլուր իտէլէր,

օլ վագթ տահա չօղալաճագլարը պի իշթի-
պաճ տըր :

Քէզալթը Սօխումա կիթմէք իւզրէ Կէրչ-
տէն հարէքէթ էթմիշ օլան Ռուսիանըն պիր
միւհիմմաթ կէսիսի, գափտան վէ թայֆէլէ-
րինտէն պաշգա, իշինտէ պիր զապիթ վէ
օն տօղուղ նէֆէր սպէր օլտուղու հալտէ,
Չերքէս գըյըլարընա մուվասէլէթ էյլէ-
տիրտէ, բիւզկիւար գալարագ օրատա պիր
գաշ կիւն սուրաճագլարընը օլ սէվաշիւ-
տէ իսքեան իտէն Չերքէղլէր աղնայըպ,
պիր գաշ գայըղա բաքիպէն հէման կէմիւնի
իւղէրինէ հիւճիւմ իթմէլէրիյլէ, Ռուսիա-
լուար տայանամայըպ թէսլիմ օլմուշար. վէ
գարայա չըգարըլտըղտան սօնկրա, կէմիւնի
իշինտէ հէր նէ վար իսէ, քեամիլէն պօշա-
թըլըպ, հալաթ տէմիր վէ տիրէրլէրինէ
վարանա գատար ախղ օլուստուգտան սօնկ-
րա, կէմիյի տախի եագմըլտարտըր :

Պալատէ մուհարրէր օլտուղու վէճիւզրէ
պուսնլար Ռուսիանըն պոյիսի գտաթը քէյ-
ֆիէթլէր օլտուղունտան, պիղ զանն իթ-
մէյիլ քի, Ռուսիա պու գատար տախիլի
ղայլէլէրի արասընտա, Լվովա տէվլէթլէ-
րի իլէ պօղուշըպ, մուհարապէյէ թուլու-
սուն, վէ 1855 ին եարջալըր կէշմտէն, եէ-
նիտէն տիւրլիւ թէհլէքէլէր տիւլար օլուն :

Պուսուն իշին Ռուսիանըն շիմտիյէ գա-
տար վէրտիյի սերթ ճէվապ, հալիմ ճէվապ,
մէմնուն օլաճագ ճէվապ, մէմնուն օլմայաճագ
ճէվապ, պուսնլարըն հէփսի Բրէնս Կօրչա-
գօֆուն Լվովա տէվլէթլէրինին հէյէթի
հազըրէսինէ պագըպ, օնա կէօրէ ույտուր-
տուղու ճէվապլար տըր, վէ Ռուսիա տէվ-
լէթի պու մասլահաթ հազընտա պէյլէ
սէպէպլէր իշին պու կիւնքի կիւն Լվ-
ովանըն իւշ պէյիւք տէլէթլէրի իլէ գա-
թի մուամլէլէ իտէմէղ. զիրա պու կիւն օր-
թատա օլան իւշ տէլլէթին, եարըն գաթը
թը մուամլէլէ օլտուղու հալտէ պէշ ալթը
օլաճաղը աշիքեար տըր. վէ պունւլաթան-
պօլտա Վարդապէ Հալաթիւն մուհարրիւր տիւ-

շինտի յիւ վազթ շեւզհէսիզ Բուսիանն խա-
րիճի յէնազըրը տախի տիւշինմիւշ տիւր :

ՓԻՐԱՆՍԱ. Պու տէֆա Մէքսիքա օրտուսու-
նուն գօմանտանը պուլունան Սարէշու Ֆի-
րէյ ճէնապլէրի, շէհրի մեղքիւրուն զապթ
ու խթիլասընտա, տիւշմէնտէն տիւզ օլու-
նան պէշ տտէտ պոյրաղը Խմբէրաթօրա
թազտիմ իթմիշ օլուպ, քէզալիք Խմբէ-
րաթօրու միւշարէլէյսին մախտումի վէ վէ-
լիի ահտընա տախի հէր պիր լէվազիմաթը
իլէ, պիր քիւշիւք թօփ կէօնտէրմիշ տիր :

Վէ շէհրի մեղքիւրուն պէլէտիյէ մէճլիսի
թարաֆընտան Խմբէրաթօր հազըթիլէրինէ
թազտիմ օլունմագ իւզըթ թէսլիմ օլունան
շէհրին կիւմիւշ անախթարլարը տախի միւ-
րալէյ յէ կէօնտէրիլմիշ տիր :

ԼԷՀ. Ինկիլթէրրանն բարլամէնթ մէճ-
լիսիտէ Լէհ հազգընտա օլան միւզաքէ-
րաթէ հալա տէվլամ օլմագտէ տիր :

Օճրպալար եինէ զալէպէ իթմէտէ տիր-
լէր :

Ղէնէրալ Սուրալիյէֆ Վիլնա շէհրինտէ
պիրթիւն քիթապճը տիւքքիանլարընը վէ
պասմախանէլէրի գափաթմը տըր :

— Լէհիսթանտա թիւթիւն ախզ ու իթա-
սընտան Բուսիանն խալլու թէմէթիւսի
օլուպ, վէ հիւքիւմէթ մարիֆէթի իլէ ալ-
թը պտա պիր տէֆա չէքիլը ճէսիմ պիր
փիյանգօտան տէվլէթին խալլըճա թիճարէ-
օլտուղու իշիւն, պու տէֆա Լէհիսթանն
միլլէթ իտարէսի թարաֆընտան քիմնէնին
թիւթիւն իշմէմէսի վէ մեղքիւր փիյանգօյա
եազըլմամսը թէնպիհ օլունմուշ տուր :

— Վարշավտա կիզլիճէ թապ օլունանղա-
զէթալարըն պասմախանէսինի հիւքիւմէթէ հէր
քիմ խապէր վէրիր իսէ, քէնտիսինէ իւշ
պին գարպօն աթիյէ վէրիլէճէյի իյլան զը-
լընմը օլտուղունտան, պիր էսկիճի՝ շէհրի
մեղքիւրին փօլիս տայրէսինէ կիտիպ իշ պու
ազէյի վէրիրլէր իսէ, պասմախանէյի կէօն-
թէրէճէյինի պէյան իթմիշ, վէ ազէ սա-

յըլըպ էմանէթէն պիր մահալտէ հըֆը օլու-
նարադ, էվլէլ պասմախանէի պամագ, վէ
պատէհու ազէլ թէսլիմ օլմագ իւզըթ գարար
վէրիրլիշ օլտուղունտան, վազթը մուգար-
րէրէտէ մէրգումուն թարիֆ էյլէտիյի
մահալ պասըլըպ ֆիլվազի պասմախանէ օլ-
տուղն կէօրիւմիւշ իսէտէ, տէրունինտէքիմ-
սէ պուլունմայըպ, ֆագաթ մէրգում էսկի-
ճի մագթուլ օլարագ օրատա պուլունմուշ,
վէ կէօյսիւնտէ տախի, խայնի վախն օլու-
լար պէյլէ Խաֆ ճէղաղն ախլար օլարար տէ-
յու եազըլը պիր եաֆթա վարըմը :

— Փրուսիա իլէ Լէհ հուտուտի պէյսին-
տէ Վիրիլան նամ մէվգիտէ պուլունան Բը-
րուսիա կէօմրիլինտէ մէվճուտ օլան իւշ
կիւզ պու գատար պին գարպօնու Լէհլէր
սըրգաթ իտիւպ, Վարշավ պանգասընա պը-
րագտըզլարը կիպի, պուրպյա տախի, իլէ-
րուտէ Լէհ հիւքիւմէթինտէն թէտիյէ օլմագ
իւզըթ պիր գըլթա տէյուն սէնէտի պըրագ-
մըլար տըր :

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ՄԻԻԹԵՆԵՎԻՅԷ

Շիրքէթը խայրիյէ եազըճըր թագ-
վոր աղայը թութուպ, վէ ազէսինի դասպ
իտիւպ, ֆիրար էթմիշ օլան շախլէրին էլ
պաղսը Պուլկար Ուսթուլիան նամինտէ պիր
շախս օլտուղն, վէ մահալի վէ էշքեալ ու
ահվալի պիլ էթրաֆ թահգիգ գըլընարգ-
տան սօնկրա, իճապ իտէն մահալլէրէ թէլէկ-
րաֆնամէ վէ մուհարրէրաթ կէօնտէրիլմէսի-
նին իւզէրինէ, կէրէկ եօլտա թութուլմա-
մըլ իսէ, Վիտին ճանիպինտէն պիր թէլէկ-
րաֆ կէլիպ, մէրգում մէմլէքէթի օլան Լօմ
գաղասընա կիտէր կիթմէղ թութուլուպ, իւ-
զէրինտէ պուլունան ազէսիյլէ Խաթանպօլա
կէօնտէրիլտիյինի պէյան իտէր իտի :

Մէրգում պու տէֆա զապթիյէյի կէլիպ,
Թագաւոր աղսյա կէօնտէրիլտիքտէ քէնտինի
թութան շախս պու օլտուղունու պէյան

էթտիյի միսիւլիւ պունուէն ընկել ու հա-
րաքէթինէ նազորէն, կէչէն սէնէ երնէ Պէյ-
գօղտա սարրաթ միւսիւ (Թապալորեանտան ա-
լընան ագէէ քէյթիյէթինտէ տախի պունուէն
մալիւմաթը օլաճաղը զաննը իլէ, պու պապ-
տէ օլան սիւալարաւ իւք աղըզ ինքեար իւզ-
րէ ճէվսպ վէրմիշ իսէտէ, սօնկրա պիր գաչ
նէթէր որդատաղը իլէ պու հապասաթէ ճիւ-
րաթ էթտիյինի գրար իւտիւ, վէ Մէհէմմէտ
նամիստէ պիր արգատաղը օլտուղունու խա-
պէր վերմիսիին իւզէրիսէ, կէչէն սէնէ պու
քէյթիյէթ իչիւն պապը զապթիյէյէ ճէլպ
օլունուպ, քէնտինի փաքալըգարան, վէ սօն
կիւնլէրտէ Լյուպ ճանիպինտէ վուգու պու-
լան պիր գաթիլ մատտէսինէ փարմաղը օլ-
մագ հասէպիյէ մահպուստա պուլու-
նան Մէհէմմէտ նամ շախս իլէ լէտ-
էլ մուսաճէհէ, քէնտի արգատաղը օլտու-
ղունու իփատէ էթմիշ, վէ մէրգում
Մէհէմմէտ տախի իսթինթագ օլունուպ,
իգրար ու իթիրաֆէ մէճպուր օլմուշ օլմաղ-
լէ, խապէր վէրտիքլէրի տիկէր ընթիքլէրի-
նին տախի եագըն կիւնլէրտէ աիւզ ու կի-
րիթթլէրի մէմուլու գալիտէ պուլունմուշ
տուր:

— Կէչէն փաղար իրթէսի կիւնիւ Գան-
տիլիտէ վուգու պուլան միւնազաննըն թաֆ-
սիլ շու վէճ իլէ հիքեպէ օլունուր:

Գարիյէյի մէզքիւր եագընլարընտա մա-
լիյէ նազըրը տէվէթլու Մուսթաֆա փաշա
հաղըթլէրինին ինշա օլունմագտէ օլան սահիլ-
խանէսինին միւթէմէտի եախօտ մէմուրու պու-
լունան պիր Խալամ, պիր Բում գարըսը իլէ պաղը
իւլթէթը նալայըգէ փէյտա իթմիշ օլտու-
ղունտան, գարընն ասըլ գօճասը իլէ
վուգու պուլան Փամիլեաճա մուարազլարը-
նա տախի քեահալըգ իթմէյէ պաշար, գա-
րընն գօճասը պէօյլէ հէմ Փամիլեաճա հէմ
տախի միլլէթճէ էճնէպի սալըլան պիր քիմ-
սէնին քէնտի իլէ գարըննն արասընա կի-
րիւ միւտախէլէ իթմէսինէ հիտտէթլէնիւ մէ-

մուրու մումայիլէյհի էվտէն տըշարը դօվար:

Լյութէսի Խալամ պաշնտա եւտի սէքիզ
նէթէր խըրվաթ վէ պիր գաչ Խալամ օլտու-
ղու հալտէ օսէմթտէ պիր մէյխանէյէ կէլիւ
մէճլիս գուրարլար, վէ գարընն գօճասը տա-
խի պէշ ալթը Բում վէ Լյութէնի իլէ օթու-
րուպ, իրիւրքիւ սէօյլէյիւ, չագմաղտա ի-
քէն, թարաֆէյն պիրպիրինէ հարֆէնտաղ-
լըգ իաիւպ, գալիպյա պաշարլար վէ կիթ-
տիքճէ ճէուամէթ վէ էհէմմէյէթ քէսպ իտիւպ
պաշարլար պիրպիրինի պուչագ իլէ վուրմա-
յա վէ պէօյլէլիքլէ մէյխանէ սալխանէյէ թէպ-
տիլ օլուպ, եարալանան վէ էօյլէլէր օլմայա:
Լյէվմը մէզքիւրտէ աթի եիւզ զիքը սէքիզ
քիշէ էօլմիւշ տիւր:

Իքի Խալամ, պիրի սահիլխանէնին միւթէ-
մէտի օլարագ:

Խւշ խըրվաթ, քի պիրի մէյխանէտէ, վէ
իքիսի սօնրա պաղտա էօլմիւշ:

Իքի Բում վէ պիր պիչարէ Լյութէնի:

Օ արալըգ պիր էրմէնի, քէնտի հալինտէ
էանաֆ պիր ատամ տախի էվինէ կիտէրքէն
պու խըրվաթլարտան պիրինէ թէսատիւֆ ի-
տիւպ, խըրվաթ խըրսընտան պըչաղը իլէ պի-
չարէյի վոթրուպ, եարալամըլ տըր:

Պունլարտան մատա իւչ տէօրթ քիշիտա-
խի եարալը վար տըր:

Մէյխանէճի տախի, աղը սըրա խըրվաթ-
լարը զապթ իտէճէյիմ տէյէրէք, էլաթըպ
պուչաղընը թուրթմուշ օլտուղունտան, փար-
մագլարը տիւլմիւշ տիւր:

Թահլէլէլէ Դիւլալէ վէ Լյահաթ ճէպիտէնին
Ֆիյալէ:

61 30 Թահլէլէլէլէ միմթաղէ

52 10 Մուգատտէմ չըգարըլան Լյահամ

51 30 Մուախսարէն չըգարըլան Լյահամ